

**СУБ'ЄКТИВНА ОЦІНКА ВИННИМ ОБ'ЄКТИВНИХ ОЗНАК
ВЧИНЮВАНОВОГО ЗЛОЧИНУ ТА ПРИНЦИПИ КРИМІНАЛЬНОГО
ПРАВА УКРАЇНИ
(ПИТАННЯ СПІВВІДНОШЕННЯ)**

Євгеній Володимирович ТЕРПЕЛЮК,

*аспірант кафедри кримінально-
правових дисциплін юридичного
факультету Харківського
національного університету
імені В. Н. Каразіна*

Сучасне кримінальне право України є досить значною за обсягом сферою практично-прикладної діяльності спеціально уповноважених суб'єктів, і водночас – широким полем для досліджень, обговорень, теоретичних дискусій і законодавчих новел. Для забезпечення однаковості (якщо це можливо) позицій цих осіб в процесі його тлумачення й застосування, для гарантування громадянам адекватного, оптимального, правомірного і справедливого його застосування фахівці мають досягти певного консенсусу, домовленостей в багатьох питаннях функціонування вказаної галузі публічного права. Такий консенсус, навколо якого вибудовується такий-собі ідеологічний «фундамент» вітчизняного кримінального права, утворюють його принципи. Вони наразі є основними й концептуальними ідеями галузі, що визначають його сутність, структуру й зміст[1, с. 823]. Тому принципи кримінального права не мають суперечити цінностям того суспільства, відносини в якому регулює (і захищає) галузь, узгоджуватися із засадами правової системи відповідної держави, віддзеркалювати історично сформовані уявлення про специфіку галузі, закономірності правотворення й правозастосування у ній, а також гармонізуватись із загальновизнаними принципами й нормами міжнародного права[2, с. 115].

Сьогодні Кримінальний Кодекс України (далі – КК) не має спеціальних норм, присвячених саме принципам кримінального права. Тому «відбір» певних ідей саме як принципів галузі в основному покладається на фахівців, які тлумачать норми кримінального права України. Втім, відсутність нормативного закріплення призводить до того, що до принципів кримінального права різні автори зараховують різні ідеї. Наприклад, М. Й. Коржанський вважав, що ними є такі засади, як принцип

законодавчого визначення злочину, принцип особистої відповідальності, принцип винної відповідальності, принцип суб'єктивної осудності, принцип повної відповідальності (повноти осудності), принцип переваги пом'якшуючих відповідальність обставин, принцип більшої караності групового злочину, принцип повного відшкодування заподіяної злочином шкоди, принцип відповідності (пропорційності) покарання тяжкості вчиненого злочину, принцип економії кримінально-правової репресії[3, с. 70–72]. Існують й інші переліки таких принципів. При цьому привертає увагу, що фахівці у системі принципів кримінального права часто враховують, зокрема, принцип винної відповідальності (ч. 2 ст. 2 КК)[4, с. 13–14]. До речі, в міжнародному кримінальному праві йому відповідає принцип наявності суб'єктивної сторони (ст. 30 «Суб'єктивна сторона» Римського статуту Міжнародного кримінального суду[5]. Зазначені обставини, безперечно, дозволяють погодитись із тим, що ідея винної відповідальності посідає місце принципу національного кримінального права.

Зазначений вище принцип за своєю структурою є складним. Як уявляється, до його складу входять такі елементи, як законодавче визначення вини (ст. 23 КК), диференціація вини на форми і види (умисел та його види, необережність та її види), вимога встановлення вини як передумови кримінальної відповідальності (ч. 2 ст. 2 КК). Крім того, зазначений принцип передбачає обов'язкову наявність розуміння (усвідомлення як результату евристичної, оціночної діяльності) суб'єкта до та під час вчинення злочину певних обставин (характеру і соціального змісту дії чи бездіяльності, властивостей об'єкта, особливостей потерпілого, обізнаності з певними нормами чи правилами тощо). Відповідно, як слушно зазначає В. О. Гацелюк, фактичне нерозуміння особою суспільно небезпечного характеру своїх дій (бездіяльності) виключає можливість притягнення його до кримінальної відповідальності за умисний злочин, а неможливість розуміння виключає притягнення до кримінальної відповідальності за необережність. За наявності фізичного зв'язку між особою, діянням та шкодою й відсутності зв'язку суб'єктивного підстави для кримінальної відповідальності відсутні[6, с. 107].

З наведеного випливає, що такий елемент злочинної поведінки, як суб'єктивна оцінка винним об'єктивних ознак вчинюваного злочину в кримінальному праві є необхідним компонентом в структурі галузевого принципу винної відповідальності.

Список використаних джерел

1. Панов М. І. Принципи кримінального права. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. Харків: Право, 2016. 1064 с. Т. 17: Кримінальне право / редкол.: В. Я. Тацій (голова), В. І. Борисов (заст. голови) та ін.: Нац. акад. прав. наук України; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; Нац юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 2017. С. 823–825.
2. Житний О. О. Кримінальне право України в міжнародному вимірі (порівняльно-правовий аналіз): монографія. Х.: Одиссей, 2013. 376 с.
3. Коржанський М. Й. Про принципи уголовного права України. *Право України*. 1995. № 11. С. 69–72.
4. Фріс П. А. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник. Вид. 3-тє, доп. і перероб. Одеса: Фенікс, 2018. 394 с.
5. Римський статут міжнародного кримінального суду: Міжнародний документ від 17.07.1998 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588 (дата звернення: 12.10.2019 р.).
6. Гацелюк В. А. Реализация принципов уголовного права Украины: проблемы и перспективы: препринт. Луганск: РИО ЛАВД, 2003. 152 с.